

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

De gelijkenis over het gebruik van de onrechtvaardige Mammon

En Ik zeg u: Maakt u vrienden met behulp van de onrechtvaardige Mammon, opdat, wanneer deze u ontvalt, men u opneme in de eeuwige tenten.

Wie in zeer weinig getrouw is, is ook in veel getrouw. En wie in zeer weinig onrechtvaardig is, is ook in veel onrechtvaardig. En indien gij dus niet getrouw geweest zijt ten aanzien van de onrechtvaardige Mammon, wie zal u dan het ware goed toevertrouwen?

Luc. 16 : 10, 11 (N.V.)

De gelijkenis, waarvan de woorden, die hierboven staan, de toepassing vormen, wordt gewoonlijk de gelijkenis van de onrechtvaardige rentmeester genoemd, omdat hij de hoofdpersoon is in de geschiedenis welke de Heiland verhaalt ter illustratie van de waarheid, die Hij zijn discipelen op het hart wil binden. Om de betekenis van deze gelijkenis recht te verstaan, moeten we ook weer letten op de plaats waar we ze vinden. Ze sluit nauw aan bij die parabelen welke in Luc. 15 zijn opgenomen, en waarover wij een vorig maal gesproken hebben. U weet hoe de Heiland zich met die gelijkenissen verdedigd heeft tegen de insinuatie van de farizeeën: deze ontvangt de zondaars en eet met hen! Maar de Heiland van zondaren heeft toen zijn optreden gerechtvaardigd, en het hunne gelaakt. Welk herder, die echt herder is, zal niet het verloren schaaap gaan zoeken, en welke vrouw niet haar verloren penning, en vol van blijdschap zijn als ze het verlorene terugvinden? En wat vader is niet verrukt van vreugde als zijn zoon, die verloren was, gevonden is en zich bekeert? Het is niet abnormaal wat die vader doet, maar abnormaal is de mentaliteit van de oudste zoon! En zo is zeer normaal wat Jezus deed als de Goede Herder, toen Hij zich tot het verlorene in Israël wendde, maar de farizeeën, die zichzelf als de aangewezen herders in Israël beschouwen, moeten zelf de toepassing maar maken hoe hun gedrag als herder moet worden gekwalificeerd!

Maar nadat de Heiland zo zijn ambtelijk optreden heeft verdedigd tegen de farizeeën, richt Hij zich tot zijn jongeren. Ons hoofdstuk begint: Maar Hij zei tot Zijn discipelen: ... 't Is waar van het verloren schaaap en de verloren penning en de verloren zoon, dat er vreugde is in de hemel over één zondaar, die zich bekeert. Maar gaat, deze leer nu geen zorgeloze en goddeloze mensen maken, zodat men op de rijkdom van genade zou gaan speculeren en zou gaan denken: het komt er dus niet erg op aan hoe ge leeft? Ge kunt alles er door brengen, maar ge wordt straks toch weer uit genade aangenomen? O neen! Het is onmogelijk, dat wie zich bekeert, niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid. „Tegenover de farizeeën, die de genade Gods voor zondaren beknibbelden,” schrijft Schlatter, „predikt Hij de rechtvaardigmaking van de zondaar om niet. Maar de gelijkenis van de rentmeester eist, vervolgens van iedere gerechtvaardigde de heiligmaking, zonder welke niemand de Heere zien zal.”

De vraag is bij menigeen opgekomen, waarom de Heere Christus zo'n geraffineerde falsaris ons ten voorbeeld stelt, die zelfs geen berouw toont als zijn malversaties aan

het licht komen, en zelfs zijn positie nog misbruikt als het spel verloren is, om zichzelf nog door een laatste schurkenstreek ten koste van zijn heer veilig te stellen voor de toekomst! Maar dat heeft immers de Heiland zelf verklaard in wat Hij er op laat volgen: De kinderen der wereld zijn verstandiger dan de kinderen des lichts in hun geslacht!

Die rentmeester is een echt kind van de wereld in zijn doen. Naar de begrippen van zijn „geslacht”, of, zoals er eigenlijk staat: van deze tegenwoordige eeuw, naar de maatstaven van deze wereld, is hij vooruitziende, rekt hij met de toekomst, en stelt hij zichzelf veilig ten opzichte van de tijd die komt. En in dat opzicht kunnen de kinderen des lichts, die toch het licht der waarheid bezitten, wel wat van hen leren! Het is beschamend, hoe de lieden van deze wereld, die ten opzichte van de toekomstige dingen in de duisternis wandelen, de kinderen Gods, die toch uit de duisternis zijn overgegaan tot Gods wonderbaar licht, in schrandere wijsheid en zorgen voor de toekomst meestal verreweg overtreffen. „Wereldse mensen zijn in de regel zeer verziende,” schrijft iemand bij deze tekst, „en actief in hun transacties met elkander voor tijdelijke doeleinden. De geestelijk gezinden moesten evenzeer actief zijn ten opzichte van de toekomstige eeuw.”

Wij moesten zo wijs en zo verstandig zijn in het wezenlijke, zegt onze Heiland. Het wezenlijke, zo noemt Hij de eeuwige dingen in onderscheiding van de vergankelijke, die Hij de onrechtvaardige Mammon noemt, maar niet omdat het als een afgod wordt vereerd, die zijn aanbidders tot zoveel ongerechtigheid aanzet. Maar dáárom noemt de Heiland het geld de mammon der ongerechtigheid, omdat men in het algemeen zo menigmaal op het geld en goed zijn betrouwen zet, en meent, dat men door het bezit daarvan geborgen is. Doch dat vertrouwen is geheel misplaatst! Ge komt er bedrogen mee uit! We kunnen er hoogstens een vergankelijk verblijf mee inrichten, maar dat ons niet kan beschermen tegen nood en dood. En we kunnen ons geld en goed niet daarheen meenemen, waar we voor eeuwig zullen verkeren. En eeuwig duurt zo lang!

Hoeveel verstandiger doet ge, zegt de Heiland, die het weten kan, als ge u een plaats verzekert in de eeuwige tabernakelen, in de hemelse gewesten. Wees wijs en zorg dat ge daar met vreugde ontvangen wordt als u eenmaal alles zal ontvallen, wie weet hoe spoedig!

Hoe krijgen we daar vrienden? Als we ons geld en goed, dat de Heere ons toebetrouwe, gebruiken waarvoor Hij het gegeven heeft: om met wat we over hebben, nood te lenigen en noodlijdenden wel te doen. De dienst, die we nu bewijzen, zal straks met wederdienst worden beloond. We maken ons vrienden tegen de tijd als ons alles ontbreken zal: als we uit al wat we hier bezaten worden weggerukt door de onverbiddelijke dood, en als we arm, straatarm naar aardse maatstaf de eeuwigheid in gaan. Dan zullen zij ons daar ontvangen, die we hier om Christus' wil hebben welgedaan.

Maar mogen we daarvoor het aardse goed gebruiken? O zeker! Het is evenmin als het goed van de heer de rentmeester toebehoorde, het onze. Maar wij mogen, wat hij onrechtmatig deed: ons veilig stellen ten op-

zichte van de toekomst met het goed van onze Heere. Daartoe heeft Hij het ons juist toebetrouwd, om te zien op welke wijze wij het zouden besteden. Als we onszelf beschouwen als „boden en bedienaars van de goddelijke genade” aan de armere broeders en zusters, dan doen we er juist datgene mee, wat Hij bedoelde, toen Hij er ons door op de proef stelde!

Ja zeker, het in-bezit-gesteld-worden van geld en goed is een proef die de Heere van alle dingen met ons neemt! Het is heus niet zo begeerlijk om rijk te wezen!

De Heere vindt de rijkdom aan aardse goederen helemaal niet zo gewichtig als ze onder de mensen geldt, en vaak ook nog onder de kinderen des lichts, geheel in strijd met de doorgaande leer der Schrift, die zij zeggen te geloven. Rijkdom is toch maar mooi en gemakkelijk, zeggen we dan. En we vinden rijke mensen toch maar zeer gewichtig. Och, zegt de Heere, en Ik schat geld en goed het geringste, dat u toebetrouwd wordt. Het is geen bijzondere gunst, om rijk te mogen zijn, maar een zware beproeving. Er het is geen treurig lot als de rijkdom ons ontzegd is, want ze is niet het wezenlijke. Haar waarde berust grotendeels op inbeelding, ze is maar schijn, maar het wezenlijke, dat blijft! Wat de Heere bereidt, die, die Hem liefhebben, is onvergankelijk.

Maar nu is het zeer belangrijk wat wij hier doen met het goed, dat God ons hier toebetrouwt. Want nu kunnen wij tonen, of we het geringe waarover de Heere ons hier stelt, door ons beheerd wordt, zoals Hij wil, of zoals de wereld het doet. Struikelen we hier al en kunnen we niet eens de geringste gaven naar Gods bedoeling gebruiken, hoe zal de Heere ons straks dan het wezenlijke eeuwige goed toevertrouwen?

De rijkdom hier is maar voor een tijd. Straks worden zij die goed hebben, van hun rentmeesterschap ontheven. De rijke wordt dan arm, maar de arme kinderen Gods zijn dan rijk. Zij ontvangen daar de vreugde, die ze hier moesten missen, dat zij nu aan hen, die daar arm binnenkomen, wel mogen doen. Maar ze doen het alleen aan hen, die zich hier hun vrienden hebben betoond.

Maar wat is dat nu? Gaat het in de hemel dan toch nog naar de regel: ex opere operato, uit kracht van het volbrachte werk? Wordt de weg naar de hemel dan toch gebaad door de goede werken?

O neen, de Heere wil ons hier niet leren het van de liefde der mensen te verwachten, in plaats van de goddelijke genade! Maar men ontvangt hen in de eeuwige tabernakelen, wie zich vrienden van de Heere hebben betoond, door het hen toebetrouwe aan te wenden in Zijn dienst tot leniging van de nood der armere broeders en zusters. „Eeuwige tabernakelen bouwen niet mensenhoud, maar God alleen,” zoals Schlatter zegt. „In Zijn rijk leven allen uit Zijn genade. Zo heeft niets betekenis voor ons dan dat ene, dat wij God tot Vriend hebben, die alleen eeuwig leven geeft. Maar Hij stelt ons juist in het toebetrouwen van het aardse goed op de proef, of we Hem liefhebben, door er Hem mee te dienen, en die proef is zeer concreet: wat we Zijn kinderen doen, dat acht Hij Zichzelf gedaan.”

Daar moet Gods genade ons toe bekwamen. Want nergens blijkt meer uit, dat we nieuwe mensen geworden zijn, dan uit het feit, dat we anders gaan handelen met ons aardse goed, dan ons natuurlijke hart het wil. Dat we ons laten besturen door de Geest van Christus en er mee gaan dienen. En laten we ons besturen door Gods genade, dan ontvangen wij genade voor genade!

Heerenveen.

J. VAN DIJK.

Beproefdheid (St. v. bevinding)

Waarschijnlijk zullen de meeste lezers wel weten, dat het woord bevinding voorkomt in Rom. 5:4. Mogelijk kennen velen de eerste verzen van dit heerlijke hoofdstuk wel van buiten. Het is wel de moeite waard, dat wij en onze kinderen ze maar „uit het hoofd” leren opzeggen. Voor hen, die een minder sterk geheugen hebben schrijf ik de eerste verzen maar even uit. En wel uit de N(ieuwe) V(ertaling), die hier in sommige opzichten beter is dan de S.V. Ze luiden als volgt: „Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede met God door onze Here Jezus Christus, door wie wij ook de toegang hebben verkregen (in het geloof) tot deze genade, waarin wij staan en roemen in de hoop op de heerlijkheid Gods. En niet alleen (hierin), maar wij roemen ook in de verdrukkingen, daar wij weten, dat de verdrukking volharding uitwerkt, en de volharding beproefdheid en de beproefdheid hoop; en de hoop maakt niet beschaamd, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door de Heilige Geest, die ons gegeven is”.

Deze N.V. vind ik beter dan de oude, omdat het woord „lijdzzaamheid” uit de S.V. hier is vervangen door „volharding”; en het woord „bevinding” door het betere „beproofdheid”. Wat men in de dagen van het ontstaan van de S.V. onder lijdzzaamheid verstaan heeft weet ik niet. Mogelijk was het toen wel een goede vertaling van wat daar in het Grieks staat. Maar tegenwoordig verstaan we onder lijdzzaamheid iets anders dan er in het oorspronkelijke staat. In een bekend woordenboek lees ik als verklaring van lijdzzaamheid: „stille berusting; met lijdzzaamheid zijn lot dragen; bezit uw ziel in lijdzzaamheid, zie het gelaten aan, maak u niet boos”. Lijdzzaamheid doet ons denken aan lijdzaamheid. Maar dat is de betekenis van de tekst helemaal niet. Er wordt een woord gebezigd, dat betekent: er onder blijven staan, veerkracht tonen, tegen de druk in stand houden.

Een andere verbetering is, dat het woord bevinding is vervangen door beproefdheid. Het is moeilijk uit te maken, wat onze vaders met het woord „bevinding” hebben willen uitdrukken. Maar in de loop der eeuwen heeft het een betekenis gekregen, die zeker niet overeenkomt met het Griekse woord, dat er staat. M'n woordenboek zegt: „bevinding = wat men ondervindt, inz. gewaarwording in het gemoed van gemeenschap met God: de bevinding ener gelovige ziel!” Dat laatste is dunkt mij wel ongeveer wat wij tegenwoordig onder bevinding verstaan. Zo iets als innerlijke ervaring, gemoedsaandoening, stemming van ons gevoel.

Het schijnt dat de schrijver van het art. over „bevinding” in de tweede druk van Kok's Chr. Encyclopedie geen verschil ziet tussen bevinding en beproefdheid. Ik lees daar: „De bevinding... ligt in het religieuze leven op het terrein van onze innerlijke reacties, die de Heilige Geest werkt, wanneer Hij ons Christus en al zijn weldaden deelachtig maakt... de bevinding is dus (zoals Rom. 5:4 nu luidt) een zekere beproefdheid, en zij mag in ons chr. leven niet ontbreken; het werk des Geestes in ons moet ook evenzeer onze aandacht hebben als de verwerving des heils, en in de dogmatiek moet hiervoor een brede plaats worden ingeruimd, en daarin ook voor de bevinding”. Ik ontken niet, dat er innerlijke reacties zijn in de gelovigen en ook niet, dat de Heilige Geest in ons werkt. Wie zou dat willen ontkennen? Maar ik ontken wel, dat dit hier in Rom. 5:4 staat.

Wel hebben vele verklaarders dit vers zo uitgelegd. Maar niet met recht. Hun fout was, dat zij het terrein van de verdrukking en de strijd verlegden uit „het strijdperk van dit leven” naar het gemoed, het innerlijke of de ziele. Ik zet met opzet „ziele”, want hier wordt met dit woord iets anders bedoeld dan met het woord ziel, zoals de Schrift dat gebruikt. Dat is echter een apart onderwerp, waarop we nog wel eens terug komen.

Een bekende oude verklaarder denkt bij lijdzzaamheid, bevinding en hoop aan drie „uitmuntende gemoedsgestalten”. En van de bevinding schrijft hij: „Welke eigenlijk is eene beoefenende of betrachtende kennis, die men verkrijgt door eene nauwkeurige

achtgeving en opmerkzaamheid van het geene ons voorkomt, 't zij door inwendige gemoeds-aandoeningen en bezeffen, of ook door de uitwendige zinnen”. Maar aan zo iets heeft Paulus zeker niet gedacht. Hij vermaant hier niet tot nauwkeurig zelfonderzoek of men dit of dat ook zo bevonden heeft. Maar hij verzekert, dat de gelovigen door de verdrukkingen worden gestaald en gesterkt. Door de genade van Jezus Christus beheerst, doen ze sterke weerstand en behalen ze de overwinning. Juist in de verdrukkingen, die ze van de wereld ondergaan, worden ze gevormd tot beproefde soldaten van Christus. Zoals een palm groeit onder de druk, zo nemen de gelovigen toe in de genade en kennis des HEREN in tijden van smaad en druk om Christus' wil.

Ik ben het goed eens met prof. Greijdanus, die bij dit vers aantekent, dat het niet doelt „op eene innerlijke ervaring of genieting, maar op een deugdelijk zijn en blijken, op eene gesteldheid, die de proef kan, of heeft doorstaan”. Zoals een goed soldaat door de strijd tot een veteraan gevormd wordt, zo wordt in de verdrukking de christen-soldaat gevormd tot een beproefde strijder. Hier is geen sprake van zelfonderzoek naar eigen staat of toestand, maar de beproefing gaat uit van de verdrukking. In de praktische strijd tegen de zonde en de wereld wordt de gelovige gehard. Het is een bekend feit, dat juist in dagen van vervolging de zekerheid des geloofs bloeit. De druk maakt de veerkracht niet kleiner maar groter, en doet volharden in de strijd. En waar die volharding is daar is beproefdheid. In de praktische strijd, onder moeite en druk, wordt de echtheid van het geloof beproefd en bewezen. Ik kan me zeer wel verenigen met de verklaring van prof. Van Leeuwen in de K.V.: „De gedachtegang is dus duidelijk: wie gerechtvaardigd is, en staat in de genade, heeft door Jezus Christus de zekerheid van behoud en vrij spraak; in verdrukkingen leert hij, kennende eigen onwaardigheid, verdragen en lijdzzaam zijn; deze lijdzzaamheid, vrucht der verdrukkingen, geeft de ervaring, dat op de belofte Gods niet tevergeefs wordt gebouwd; en zo leert de gelovige ook vertrouwend uitzien naar de heerlijkheid Gods, in Christus gewaarborgd”.

De aanleiding tot dit artikel is een correspondentie, waaruit me bleek, dat ook in onze kringen nog getobd wordt met de vraag naar de verhouding van geloof en „bevinding”. En waar dit woord in de St. V. in Rom. 5:4 voorkomt, meende ik goed te doen deze uitdrukking te bespreken. Op deze plaats kan niemand zich terecht beroepen om aan te tonen, dat we eerst dit of dat moeten bevonden hebben, eer we mogen geloven, dat ook ons de zonden vergeven zijn. Er is hier van „bevinding” zoals die gewoonlijk wordt verstaan helemaal geen sprake.

Er zijn broeders en zusters die geloven, dat Jezus Christus de Here is. Ze wandelen in de wegen des HEREN. Ze horen gaarne het Evangelie en ze leiden een leven van gebed. En toch vrezen ze of ze de HERE wel echt kennen en of ze de Here Jezus wel echt liefhebben. En die vrees komt voort uit het feit, dat ze nooit iets bijzonders „bevonden”. Ze merken niets van een bijzondere onderrichting door de Heilige Geest. Ze vragen zich soms bezorgd af of ze wel waarlijk wedergeboren zijn. En of ze niet bedrogen zullen uitkomen met eenvoudig in de Here Jezus te geloven en dagelijks te strijden tegen de zonde. Ze hebben wel leed over de zonde en belijden ze voor de HERE. Maar ze vragen zich af of hun zondekennis wel diep genoeg is. Ze hebben wel lust in de wegen van de HERE, doch ze vragen zich af of die lust wel gróót genoeg is. Ze geloven wel het Evangelie, maar willen graag meer persoonlijke zekerheid en verwachten die dan eigenlijk van een bijzondere belevenis.

Het zou wel eens kunnen zijn, dat er meer broeders en zusters tobben met deze vragen dan wij zouden denken. Er is nog veel twijfelmoedigheid en veel onzekerheid in de gemeente des HEREN. Wat daarvan te zeggen? Als we met zodanigen in aanraking komen, zullen we dan met hen zoeken naar bevindingen, al zijn ze nog maar zo gering? Zullen

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Hölwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Utrecht
Drs H. R. Rookmaaker, Leiden
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Penningmeester van de

Geref. Persvereniging:

Drs J. F. J. Lamet Antilopelaan 2,
Geldrop, post Eindhoven

we vragen of zij zich dan niet herinneren een bijzondere uitredding of een buitengewone belevenis uit hun jeugd jaren of later? Zullen we hen aanzetten tot nog dieper zelfonderzoek? Of zullen we hen wegsturen met de boodschap, dat zolang zij niets buitengewoons ervaren zij zich wel verloren mogen rekenen?

Dat alles zal niet helpen en kan ook niet helpen. Zou iemand, die niet volkomen op de HERE vertrouwt, wel vertrouwen op eigen belevnissen? Zou iemand die twijfelmoedig staat tegen het onvoorwaardelijke Evangelie, niet twijfelmoedig zijn in z'n zoeken en constateren van innerlijke kenmerken?

Ik ken maar één middel om tobbers te helpen: Het onvoorwaardelijke, royale, koninklijke evangelie, dat vergeving schenkt aan zondaren en aan zondaressen. Dat is nu juist het heerlijke van het evangelie, dat het geen voorwaarden stelt. Het is geen blijde boodschap voor zus en zo bekeerde mensen. Het is geen goede tijding voor mensen, die zó vroom zijn, dat zij „het” van zichzelf wel mogen geloven. Wij hebben niet te doen met een God, die aan vrome mensen hun zonden vergeeft. Wij hebben niet te doen met een Heiland, die zijn bloed vergoten heeft voor mensen, die al wedergeboren zijn. Wij hebben met een God te doen, die goddelozen rechtvaardigt, dat is: die aan zondaren hun zonden vergeeft. Nergens geeft de HERE ons de raad om te vertrouwen op onze wedergeboorte of op onze bekering of op ons geloof. Maar de HERE raadt u en mij om ons vertrouwen te stellen enig en alleen op Jezus Christus. Die Zelf verkondigd heeft: „Want alzo lief heeft God de wereld gehad (let wel: de wereld), dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe”. Hij heeft door een van zijn apostelen laten schrijven en het staat er voor alle eeuwen: „Dit is een getrouw woord en alle aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben; maar daarom is mij barmhartigheid geschied, opdat Jezus Christus in mij, die de voornaamste ben, al zijn lankmoedigheid zou betonen, tot een voorbeeld dergenen, die in Hem geloven zullen ten eeuwigen leven”. I Tim. 1:15 en 16.

Maar heeft de „bevinding” dan geen plaats in het leven? Ja stellig, maar in het leven des geloofs. Wie, zonder geloof in de Here Jezus, op zoek gaat naar kenmerken, bevindingen van welke aard ook, kan net zo goed in een donkere nacht in een vreemd pakhuis naar een zwart voorwerp zoeken. Hij ziet en vindt er niet één. En als hij — zonder voorafgaand geloof in de Here Jezus — wel belevnissen vindt, waarop hij zijn geloof gaat bouwen, dan bedriegt hij zichzelf. Alleen wanneer we geloven in de Here Jezus en uit dat geloof leven en alleen op Hem bouwen

en van Hem alleen alles verwachten wat tot onze zaligheid nodig is, alleen dan kunnen we, als terloops, met dankbaarheid opmerken de vruchten van het geloof. En dan roemen we daar niet in en dan steunen we daar niet op, maar dan verblijden we ons te meer in de HERE.

Eens schreef iemand mij: „Kunnen we het daarop wagen om eenvoudig te geloven en de weg des Heren te gaan, zonder te vragen naar de wedergeboorte, komen we zo dan toch niet bedrogen uit?” Mijn antwoord is: Zou dat een waagstuk zijn: eenvoudig in de

Here Jezus te geloven? Zou dat een „wagen” zijn als we doen, waartoe het Evangelie ons dringt? En wat de wedergeboorte betreft: Geloof maar in de Here Jezus. Dat geloof blijft niet ledig en onvruchtbaar. Het wederbaart u en maakt u tot een nieuwe mens. D.w.z. de HERE wederbaart u in de weg van geloof. Met een „geloof” dat op bevindingen steunt komt ge bedrogen uit. Maar wie gelooft in de Here Jezus zal niet beschaamd worden. In der eeuwigheid niet.

H. J. JAGER

De ontfermingen Gods

IX

Het is Paulus er om te doen, dat we zien de gangen Gods door de historie, Zijn gangen van heil en ontferming.

Dat moeten we ook bedenken, als we het vervolg van ons hoofdstuk gaan lezen. Want men heeft gemeend, dat Paulus nu ineens de belangstelling vraagt voor het individuele lot van de Farao. En men heeft hierin gelezen een bewijs voor het feit, dat God sommigen verwerpt van eeuwigheid en ze bestemt voor een eeuwig verderf.

Zo heeft men wel beweerd, dat dit woord tot Farao niet te verklaren is dan door een volmondige erkenning van de voorbeschikking ten verderve. Koning Farao zou dan de hoofdpersoon in het Oude Testament zijn, in wie de vrijmacht der verwerping het kenmerk uitkomt. En zijn verschijning en ondergang is de historische bevestiging van het woord des Spreukendichters: „De Heere heeft alles gewrocht om zijns zelfs wil; ja ook de goddeloze tot de dag des kwaads”.

Nu zou ik tegen zulk een verklaring niet het minste bezwaar hebben, wanneer daardoor maar recht werd gedaan aan het verband van dit hoofdstuk en van al de Schriften. Maar juist omdat dit niet het geval is, wordt zo'n uitspraak een oorzaak van verwarring en van wanhoop. Want velen hebben aldus geredeneerd: het moet je maar gebeuren, dat je in de positie van Farao verkeert; dat je van eeuwigheid bent voorbeschikt tot het verderf. Dan is er geen verhelpen meer aan, want dan word je door God eenvoudig prijsgegeven aan het oordeel van de verharding. Zo bedoelt men het niet altijd, maar wanneer we ons in ons spreken niet nauwkeurig laten onderwijzen door de Schrift, dan kan het niet anders, of allerlei misverstanden moeten er het gevolg van zijn.

Paulus citeert hier een woord Gods uit Exodus 9. D.w.z., als de Heere dit woord spreekt tot Farao, dan zijn er reeds zes plagen geweest over Egypteland. Zes maal heeft de Heere onder weergalozes tekenen en wonderen een beroep op de Farao gedaan om het volk Israël te laten trekken. Maar steeds weer heeft de koning van Egypte zijn hart verhard en hij heeft geweigerd om aan de soevereine eis van Israëls God gehoor te geven.

Dat is dus al direct het eerste waarop we moeten letten. Farao is zelf begonnen zijn hart te verharden, zijn oor te stoppen voor het woord des Heeren. Er was dus geen sprake van een willekeurige voorbeschikking, waarvan Egyptes koning het slachtoffer zou zijn. Neen, zeer bewust, uit eigen vrije wil heeft hij zich verzet tegen de God van hemel en aarde. Dat was misschien aanvankelijk nog te verontschuldigen. Maar dat werd tot een steeds zwaardere schuld, toen de Heere Zijn rechten op het volk betuigde met zo krachtige tekenen en onnavolgbare wonderen.

En nu gaan we precies hetzelfde zeggen in andere woorden: Farao verzet zich tegen de gangen Gods, Zijn gangen van heil en ontferming. Waar de Heere een krachtige verlossing wil werken in de uitleiding van Israël uit het diensthuis, daar zet Farao zich in tegen Gods werk, tegen Gods heil, tegen Gods ontferming over Zijn volk. Waar de Heere het slavenjuk wil breken, daar zegt Farao: ik zal hun juk verzwaren en ik laat het volk niet trekken.

Maar dan openbaart zich de verschrikking van het welbehagen Gods. Want wie de ontfermende God wil tegenhouden, hij komt in aanraking met de onweerstaanbare, de onoverwinnelijke kracht van Gods welbehagen.

En nu kan de Heere de kracht van Zijn welbehagen op twee manieren openbaren. De eerste manier is, dat Hij zonder uitstel de Farao wegvaagt van voor Zijn aangezicht, — om zo de baan voor Zijn volk vrij te maken. Dat zegt de Heere ook in Exodus 9: Reeds nu had Ik Mijn hand kunnen uitstrekken om u en uw volk met de pest te slaan en gij zoudt van de aarde weggevaagd zijn.

Maar de Heere kan ook een andere weg kiezen en daaraan geeft Hij de voorkeur, als Hij zegt: doch hierom laat Ik u bestaan, om u Mijn kracht te tonen, opdat men Mijn naam verkondige op de gehele aarde.

Dit wil dus zeggen, dat de Heere deze halsstarrige Farao soeverein in beslag neemt tot meerdere glorie van Zijn grote Naam. De Heere had hem wel terstond uit de weg kunnen ruimen. Maar nu Farao zich tot het uiterste heeft verhard, de nek niet heeft willen buigen voor de soevereine God, het verlossingswerk des Heeren heeft tegengestaan, nu zegt de Heere: Ge zult nu tegen wil en dank instrument moeten zijn om de kracht van Mijn verlossingen, de kracht van Mijn welbehagen, de kracht van Mijn ontferming te openbaren. Ik zal u niet dadelijk wegvagen. Ik zal u nog langer gelegenheid geven u tegen Mij te verzetten.

Dus zal de Farao het volk nog in zijn greep gekneld houden. Ook de volgende plagen zullen hem de nek niet doen buigen. Zelfs de dood van alle eerstgeborenen zal hem maar tijdelijk vermurwen. Hij zal het volk vervolgen tot in de Schelfzee.

En dan zal voor het oog van alle volken de kracht van Gods ontferming blijken. Het geweld van Zijn welbehagen over Zijn volk: de Egyptische potentaat zal met zijn legers verdrinken in de Rode Zee.

Dit woord des Heeren wordt nu door Paulus nog verscherpt¹⁾. Want in Exodus lezen we alleen: Ik laat u hierom nog in leven om in u Mijn kracht te tonen. Maar Paulus drukt het zo uit: hiertoe heb Ik u verwekt, hiertoe heb Ik u doen optreden in de geschiedenis om in u Mijn kracht te openbaren. Daardoor wordt dus het gehele optreden van de Farao als een beschikking Gods voor-gesteld.

Paulus zegt dit niet zo, om daarmee de eigen verantwoordelijkheid van de Farao uit te schakelen. Maar de apostel wil te scherper laten zien, dat de vijanden des Heeren nooit onze God voor verrassingen kunnen plaatsen. Hun handelen, waarin ze zelf verantwoordelijk zijn, is toch op wonderlijke wijze opgenomen in het soevereine handelen Gods.

En als zij menen Gods werk te kunnen tegenhouden, dan neemt de almachtige God eenvoudig deze vijanden in beslag; ja, Hij laat hen daartoe optreden, om door de triomf over hun vijandschap de kracht van Zijn welbehagen te duidelijker te openbaren.

Dit zijn maar niet mooie verhalen uit een ver verleden — zonder meer. Want Paulus verbindt er de conclusie aan voor vandaag: zo ontfermt God Zich over wie Hij wil en Hij verhardt wie Hij wil.

Durft iemand nu nog te denken aan een zekere willekeur in God, omdat Hij, naar Zijn wil, de een in ontferming aanneemt en de ander, naar Zijn wil, verhardt?

Dan zeg ik u: dit heeft met willekeur niets meer te maken. God ontfermt Zich over wie Hij wil: 't Is vrije gunst die eeuwig Hem bewoog. Zijn gangen door de historie zijn gangen van heil en ontferming: een volk, verloren in schuld, hardnekkig en verdorven in zichzelf, neemt Hij aan, uit loutere genade. Hij ontfermt Zich bij de Horeb over het overspelige Israël. Die ontferming kwam alleen maar uit Zijn eigen ingewanden op. En ze was geenszins gebaseerd op de voortreffelijkheid van Israël.

Maar wie zich blijft verzetten tegen de ontfermende God, hij zal verbrijzeld worden door de kracht van Gods welbehagen. Denk aan de Farao.

Dat is het verschrikkelijke in Paulus' dagen: wanneer God op Zijn weg van genade tot de heidenen komt, om hun een volkomen verlossing uit het diensthuis te geven, dan gaat Israël de Heere in de weg staan. Het wil de ontfermende God tegenhouden. Dus brengt God over Zijn afvallige volk een geest van verharding. Om zo te meer de kracht van Zijn welbehagen te tonen.

Het is alles in hoge mate actueel. Er is geen prediking zo rijk als de prediking van deze ontfermingen Gods. Ook voor ons, vrijgemaakte Christenen.

Er is niets zo gevaarlijk als de God van dit welbehagen te ontmoeten. Juist voor ons, vrijgemaakte Christenen.

Wie nu nog met zijn werken, zijn gehoorzaamheid, zijn trouw komt aandragen, of met zijn rechten — hij vreze voor Gods onweerstaanbare kracht.

Want de God van het verkiezend welbehagen is gisteren en heden Dezelfde en tot in der eeuwigheid.

Dit betekent de uiterste vertroosting. Het betekent ook de uiterste verschrikking.

Baarn.

W. BORGdorff.

¹⁾ Misschien. Want ook deze vertaling is mogelijk: hiertoe heb ik u (uit de vorige plagen weer) opgericht.

Ontdek mijn ogen, opdat ik aanschouw de wonderen van Uw wet (Ps. 119 : 18)

De reactie van Drs W. H. de Jong in „Opbouw” van 12 december j.l. op hetgeen 14 november door mij geschreven werd over „Economische wetten ten Leven” noodzaakt tot een antwoord, ter wille van de zaak.

De rente functioneert in ons economisch leven in algemene trekken ongeveer zoals Drs W. H. de Jong het proces beschrijft, is tenminste daarbij nauw betrokken. De economische verhoudingen die er aan ten grondslag liggen, waarvoor de Here Zijn volk wilde beschermen, gaan echter in deze beschrijving onder. Het is de „neutrale”, „wertfreie” analyse uit de economische literatuur, voor de collegebanken gedoed, welke in wetenschappelijke hoogheid neerziet op wat Gods Woord over het economisch leven zegt, van de wetten van de Here niet weet, de instellingen van het volk Israël geen onderzoek waardig keurt, dan wel als merkwaardigheden van een primitief volk volledigheidshalve in haar historiebeschrijving op-

neemt. Omdat ook wij in deze wereldse wijsheid roemen en wat Gods Woord zegt verachten, is de kracht vergaan, zijn er geen economische beginsels en weten we niet wat de Here over het economisch leven oordeelt.

* * *

De economische realiteit in Egypte, Babylonië en Foenicië was ongeveer deze.

Het oude Egypte¹⁾ was zeer lange tijd een planmatige alle sectoren van het economisch leven omvattende staatshuishouding, gebaseerd op ruil in natura, in deze omvang enig in de geschiedenis. Aan het hoofd de pharao, die alles inzamelde en verdeelde. Centrale opslagplaatsen in den lande voor graan, vee, wijn, bier, olie, handwerkproducten. Algehele afhankelijkheid van „de tafel des konings”, of ook grootgrondbezit bij priesterschap en vorsten. Was daar sprake van „investeringen” in pyramiden-bouw? Neen.

Herodotus vermeldt, dat de pyramide van Cheops in 20 jaar met 100.000 mensen is betaald. Ook kan men lezen: „Het werk der handen werd met de diepste minachting beloond. Nooit zijn mensenhanden meer zonder erbarmen uitgebuit, honderden en duizenden levens meer onbekommerd geofferd, als toen de als god vereerde pharao hen dienstbaar maakte. Het waren deze zelfde handen, die de kanalen en dijken aan de Nijl aanlegden, land vruchtbaar maakte, de tempels bouwden, standbeelden oprichtten en de kunstwerken schiepen, welke de bewondering van latere geslachten wekten”²⁾.

Veel later in de lange Egyptische geschiedenis komt er het „geld”: goud uit Nubie en Lybië. Voor „investeringen”? Neen. Vrijwel geheel als machtsmiddel der binnen- en buitenlandse politiek, in de magazijnen der koninklijke schatkamer, voor de dag van de oorlog, het kopen van bondgenoten, het zenden van geschenken³⁾. Een schatkamer als ook koning Hiskia toonde. Dit is het diensthuis van Egypte, waaruit de Here Zijn volk verlost, tegen de dreiging waarvan Hij Zijn volk en de koning ongekende wetten gaf.

Babylonië en Foenicië daarentegen kenden wel het geld- en credietverkeer⁴⁾. Ook hier grote macht en rijkdom bij koning, priesters, vorsten en ook kooplieden. Het volk in dienstbaarheid. Hielden de kooplieden het geld soms vast? Veelal niet, zij handelden er mee een grote handel, ook in mensenzielen, of gaven het uit tegen rente en werden weer rijker. Rijkdom in kleine kring, ten koste van die geen helper hebben. Zo zou het in Israël niet zijn.

De „fout” zat dan ook geenszins in alinea 5 van onderdeel III van het artikel, alsof het hier een rentetheorie betrof in plaats van een beschrijving van de werkelijkheid.

* * *

Dan schrijft Drs W. H. de Jong: „Ten slotte: Waarom het Jubeljaar renteberekening onder Israël onmogelijk maakte, is mij niet duidelijk”.

Reeds daarom had hij over deze zaken niet mogen schrijven.

Want waarover gaat het anders dan over hetgeen Gods Woord ons zegt. Er is echter meer dan het Jubeljaar. Omdat deze broeder voor de gehele samenhang van 's Heren wetten — waarover M. v. Damme met macht heeft geschreven⁵⁾ — geen oog heeft, kan hij ook niet verstaan, wat de Here hier onderwijst en kan hij de betekenis daarvan voor het economisch leven van Zijn volk niet zien. Daaruit komt ook voort zijn behoefte Gods Woord over de rente, met behulp van een puur theoretische onderscheiding⁶⁾ tussen productiviteitsrente die wèl en consumptie-rente van arme mensen die niét geoorloofd zou zijn — een constructie die 25 jaar geleden reeds als een verlegenheidsoplossing gold — aan te passen aan onze verhoudingen. Aldus verduisterend het punt, dat de Here in het geheel geen rente wilde.

* * *

Het „probleem”, hoe de HERE toch kon willen dat er in Israël geen rente zou zijn, is voor het economisch denken dat zich wil stellen onder het Woord des Heren beschaamd eenvoudig.

Waarom zou de Israëliet geen geld opnemen tegen rente op onderpand van zijn grond, om b.v. een akker aan de zijne te trekken? Omdat deze mogelijkheid is gedacht vanuit onze verhoudingen, omdat in Israël deze rente niet kon worden teruggewonnen. Omdat de prijs van de akker volgens de wet gelijk zou zijn aan de opbrengst van het aantal oogsten tot het Jubeljaar, in welke prijs geen rente was begrepen (Lev. 25 : 16 en 27). De te verwachten opbrengst van de akker zou slechts de hoofdsom dekken, niet de rente. En deze bodemwet werkte door in alle prijsverhoudingen, die van het graan, het vee, delfstoffen, huizen (vs 31). Wie zou ook grond kopen tegen renteschuld, indien het land zonder vergoeding van rente kon worden gelost. Daarom kon er geen rente bestaan in Israël, tenzij van de arme in nood, hetgeen de HERE uitdrukkelijk verbied (vs 37). Anders te doen noemt de HERE verdrukking en Hij haat die. „Dat dan niemand zijn naaste verdrukke, maar vreest voor Uw God; want ik ben de HERE Uw God” (vs 17).

Rente zou derhalve in Israël de prijs- en

loonverhoudingen niet doortrekken. Uiteraard was hiermede de mogelijkheid van winst en verlies voor de ondernemende Israëliet geenszins uitgesloten en bleef de winstmogelijkheid een „selecterende” functie voor investeringen behouden. Het gaat niet aan deze functie maar aan de rente te verbinden, om deze economisch te rechtvaardigen.

Zou Israël niet naar Gods wetten horen, dan zou het ook in dit land niet goed gaan, akker aan akker worden getrokken, armoede en gebrek optreden, het Jubeljaar niet worden gehouden, de rente zou niet te keren zijn in alle verhoudingen en niet het verdrukken van de naaste, waarvan de HERE zegt dat Hij het haat.

* * *

De eeuwen door heeft het economisch denken, evenzeer als de levenspraktijk, gestreden met dat vraagstuk van de rente, waarvan de economische rechtvaardiging niet is gevonden tot op de huidige dag. De wereldliteratuur⁷⁾ vertoont het beeld van een nimmer eindigende, steeds weer opvlammende strijd, vol tegenspraak, waarvan Joseph A. Schumpeter terecht heeft gezegd, dat veel van onze visie op het economisch leven en zijn meest klemmende praktische problemen afhangt van de kijk die men heeft op de aard en de functie van de rente⁸⁾.

Waarvan men Gods ordinantie niet kent! Maar ook wij hebben in deze vragen, die de grondslagen van het economisch leven raken en in de 19e eeuw historische betekenis hebben verkregen, geen beginsels. Leert Gods Woord dan nog over zoets als „rente”? En wij zullen geen beginsels hebben, als we niet luisteren naar de Here, met Wiens verstand niets is te vergelijken.

Indien wij na alles wat ons is overkomen nu nog weer zouden trachten met onze van de wereld geleende vakwetenschap, waaraan wij dienstbaar zijn, Zijn Woord te weerspreken, is dat een zaak waarvoor zeer te vrezen is.

Want Uw gerechtigheid is gerechtigheid voor eeuwig en Uw wet is waarheid.

(Ps 119 : 142)

Van ouds her weet ik Uw getuige-

UIT DE INHOUD:

<i>De gelijkenis over het gebruik van de rechtvaardige Mammon</i>	J. v. D.
<i>Beproofdheid (St. v. bevinding)</i>	H. J. J.
<i>De ontfermingen Gods</i>	W. B.
<i>Ontdek mijn ogen, opdat ik aanschouw de wonderen van Uw wet (Ps. 119 : 19)</i>	A. K.
<i>Een rede van Prof. Rogier</i>	J. v. W.
<i>De Kerk is ons aller Moeder</i>	J. B.
<i>Boekbespreking</i>	B. J. en S.
<i>Kritische krabbels</i>	Frater
<i>„Elke wijze vrouw bouwt haar huis” (Spr. 14 : 1a)</i>	H.
<i>Persschouw</i>	
<i>Van hier en ginds</i>	
<i>In Memoriam Ds K. J. Dijkema</i>	H. D. D.
<i>Kerknieuws</i>	

nissen, dat Gij ze voor eeuwig hebt vastgesteld.

(Ps 119 : 152)

Heel Uw woord is de waarheid, al Uw rechtvaardige verordeningen zijn voor eeuwig.

(Ps 119 : 160)

's-Gravenhage, 6 jan. '59.

A. KEIZER.

¹⁾ Lujo Brentano: „Das Wirtschaftsleben der Antiken Welt”, Jena 1929.

Heirich Sieveking: „Wirtschaftsgeschichte”, Berlin 1935.

D. C. v. d. Poel: „Hoofdpijnen der Economische en Sociale Geschiedenis”, 1952, Deel I.

²⁾ v. d. Poel, blz. 58.

³⁾ idem, blz. 64.

⁴⁾ Voor gegevens ook: Dr. J. Hejcl: „Das alttestamentische Zinsverbod im Lichte der ethnologischen Jurisprudenz sowie des altorientalischen Zinswesens”, Freiburg in Br. 1907.

⁵⁾ M. van Damme: „Wetten ten leven”, Oosterbaan & Le Cointre 1958.

⁶⁾ Drs W. H. de Jong in „Ambt en Plicht”, jg 3 en jg 6 no. 2.

⁷⁾ Eugen von Böhn-Bawerk: „Geschichte und Kritik der Kapitalzins-Theorien”, Innsbruck 1914.

Joseph A. Schumpeter: „History of Economic Analysis”, New-York 1952.

⁸⁾ Joseph A. Schumpeter: Voorwoord in „Interest and Usury”, van Bernard W. Dempsey, 1942.

Een rede van Prof. Rogier

Eind september 1958 heeft de Nijmeegse historicus Prof. Dr L. J. Rogier op de landdag van de St. Adelbert-vereniging een rede gehouden over: Het verschijnsel der culturele inertie bij de nederlandse katholieken. Deze rede, die onder meer werd aangehoord door Monseigneur Alfrink, de aartsbisschop van Utrecht, heeft in de rooms-katholieke pers een ontzaglijke deining veroorzaakt. In november is de rede in druk verschenen (bij Urbi et Orbi, Amsterdam, f 2.25).

Het gaat om de vraag: hoelang nog zullen wij katholieken tekortschieten in het besef van de plicht, dat wij aandeel behoren te nemen in het hedendaagse cultuurleven? (pag. 5). Een halve eeuw geleden stelden Poelhekke en Schaepman zich reeds deze vraag, omdat het percentage academisch gevormden onder de katholieken toen zeer laag was. Nu is dat percentage gestegen; volgens Rogier is 27 % van de nederlandse studenten katholiek; van de afgestudeerden 20 %.

In „dit onderons van huisgenoten des geloofs” roept Rogier dan zijn toehoorders toe bovenal aandacht te willen schenken aan de balk in eigen oog, hetgeen volgens hem niet inhoudt, dat „onze andersdenkende volksgenoten vrij zouden zijn van gemene splinters”: er is nog te veel benard anti-papisme (pag. 6).

Rogier wijst dan op het feit, dat veel min of meer bekende „cultuurdragers” voortkomen uit de pastorieën der protestantse kerken. In die pastorieën heerst blijkbaar een sfeer van soberheid, die soms zelfs de armoede nabij komt. Iemand, die de wetenschap als levenstaak kiest, moet — behalve de hersens ervoor — „ook opgegroeid zijn in een sfeer van aan aards comfort goeddeels onthechte toewijding” (pag. 10). Bij ons echter, meent Rogier, wordt elk jaar van de progenituur

een groep uitgeschakeld en niet zulk een kleine groep; een élite in intellectuele, morele en religieuze zin. Had de meerderheid van degenen, die gewijd zijn, gezinnen mogen stichten, dan zou daarin de erfelijkheid gunstig werken. De tegenwoordige toestand noemt Rogier „de frustratie van een deel van onze intellectuele upper ten”.

Een soortgelijke redenering, dit even terzijde, is ook toegepast ten aanzien van de uit de criminele statistiek blijkende hoge criminaliteitscijfers der katholieken. Door het coelibaat zou er op den duur een zekere degeneratie gaan optreden, waarvan een steeds hogere criminaliteit één der gevolgen is. (G. H. A. Feber, De criminaliteit der Katholieken in Nederland, 1933). Deze hypothesen zijn echter zéér moeilijk te verifiëren. In de „productie van geleerden” zullen de katholieken altijd enigszins achterblijven.

De culturele inertie is niet erg moeilijk te demonstreren: weinig opstellen van katholieken in wetenschappelijke tijdschriften; weinig katholieken lid van verenigingen met een cultureel doel; laag percentage van het aantal kinderen, dat V.H.M.O. geniet; treurige lotgevallen van het Nuyensfonds, opgericht ter bevordering van de wetenschappelijke geschiedschrijving; vergeleken met protestanten en socialisten, weinig belangstelling voor het boek; laag peil van de huisbibliotheek. Het herlevingsproces in de 19e eeuw was uitsluitend politiek, niet cultureel. De enige grote figuren: Alberdingk Thijm en Schaepman. De studie der letterkunde beperkte zich tot studie van Vondel; soms kwam deze studie de Vondelbezetenheid nabij. Er is sprake van katholieke zelfhandhaving in de geest van: wij katholieken, wij zijn er òòk nog! Rogier zoekt naar de oorzaken hiervan. In zekere zin

De Kerk is ons aller Moeder

van a. borg

waarom begrijpt u me niet moeder
heeft het u dan geen pijn gedaan
is vervreemding iets wat u niet kent
moeder luister toch

soms houd ik het niet meer uit
mijn liefde voor u wordt vaak zo klein
als u slaapt wil ik u wakker maken
om zacht en stil te kunnen uithuilen
soms verdrink ik het
flirt ik met het meisje van de overkant

bent u het dan zo snel vergeten
het is toch pas vijftien jaar geleden
die vreselijke dag

waarom moeder wilt u het niet goed maken
en doet u alsof het verleden tijd is
alsof gedane zaken echt geen keer meer nemen

ik weet het nog goed van toen ik klein was
we waren één grote familie
we zaten altijd samen aan tafel
we aten hetzelfde stilwitte brood
en liesbeth en u dronken dezelfde wijn

de ruzie heeft alles kapot gemaakt
het was koud en u vroeg liesbeth iets
— terwijl u wist dat ze dat niet kon doen —
ze weigerde en werd naar bed gestuurd

toen is zij weggegaan
kon ze anders, ze moest toch ook eten
en drinken van de wijn om sterk te blijven
het was oorlog en ze was zo zwak

zij kwam niet terug en
die lieve annemies en jan en gijsbert
allemaal gingen ze weg
we hebben ze nooit meer in huis teruggezien
nooit meer

waarom begint u nu niet te huilen
moeder waarom krijst u het niet uit —
u heeft me toch dat psalmvers geleerd
hoe goed en lieflijk het was als
broeders en zusters van hetzelfde huis
in vrede samenwoonden

huilt u nu nog niet
schrijf toch die brief moeder
het hoeft maar een hele korte te zijn
enkel maar: kom terug ik was te drittig

en u zult zien dan komt liesbeth weer
en annemies en jan en gijsbert en al
die nieuwe nichtjes en neefjes die erbij gekomen zijn

u weet toch moeder van vergeven
van zelfverloochening en liefde

het zal een groot feest zijn
wanneer liesbeth terugkomt
we gaan dansen en zingen van blijdschap
en we gaan één grote tafel aanrichten
één tafel met weer hetzelfde brood en
dezelfde flonkerende wijn

hetzelfde brood dezelfde wijn
moeder wat zal dat heerlijk zijn
feest moeder groot feest
in Godsnaam moeder schrijf
snapt u het niet dat ik het niet meer uithoud
dat je aan zoiets kapot kan gaan

we zullen allemaal bidden moeder
freek en herman en ik
bidden of God u de pen in de hand wil geven
om te schrijven die moeilijke brief

er zal feest zijn
groot feest
met brood en wijn
ook in de hemel moeder
want God wil dat we allen één zijn
u en liesbeth ook

vergeet dat nooit moeder
en schrijf
in Godsnaam schrijf!

Geschreven in den trant der allermoo-
ste poëzie, zonder enige interpunctie of ge-
bruik van hoofdletters, is dit toch een ont-
roerend gedicht. Het geeft den lezer den
innerlijke schok, die echte poëzie kenmerkt.
Het is een klaaglied, smartelijk en indrin-
gend, van een gekrenkt en verlaten hart, dat
vol is van liefde voor het Jeruzalem, dat wij
ons aller Moeder weten.

Het is een simpel vrij vers: zonder rijm,
zonder vaste maat, zonder regelmatige ver-
deling in strofen, of in de lengte der regels.
Zo simpel, dat ge u verbaasd afvraagt, waar-
in de onmiskenbare dichterlijke kracht van
deze elegie toch wel gelegen is, — tot ge u
er weer van bewust wordt, dat dit alles bij-
zaken zijn, dat de schoonheid hier zo maar,
als een vanzelfsheid, gegeven is met de stem
van het hart, die zijn natuurlijk ritme vindt:
in de breking in strofen naar de maat van
het „zacht en stil uithuilen”, in korter of
langer schokken; — in de wisselende lengte
der regels al naar gelang de stilten om de
woorden van die regels deze dwingend be-
palen.

De Kerk is ons aller Moeder. Dit bijna tot
cliché geworden beeld wordt hier op tref-
fend-moderne wijze tot een evocatie van de
gescheurde kerk hier beneden, sedert „die
vreselijke dag”, vijftien jaar geleden; met
liesbeth en haar kinderen annemies, jan en
gijsbert aan de ene zijde, en freek en herman
en de dichter zelf (die de kinderschoenen nog
niet waren ontwassen toen hun moeder lies-
beth wegstuurde) aan de andere zijde.

De plasticiteit van het vers is goed. Hoe in-
dringend-pleitend is dat „écht geen keer
meer nemen” aan het eind van de vierde
strofe. Verander dat „echt” in „werkelijk” en
de hele regel valt. Hoe suggestief dat „stil-
witte brood” in de volgende, verhalende,
strofe. Dat ene dichterlijke woord „stilwitte”
geeft glans aan heel de strofe. Toon en tempo
verzekeren een sterk wisselend ritme: in
de koud-verbeten regels over de ruzie, de
vraag, de weigering, de straf; in de klacht
over het weggaan, voorgoed, van wie zo lief
waren; in het na den kortsten slotregel
(„nooit meer”) opnieuw uitbarstend verwijt;
in de vlugge, springende regels over het feest,
met de diepe nadrukkelijkheid van de vele
herhalingen (de éne tafel; hetzelfde brood,
dezelfde wijn; feest, groot feest); in de felle
bede om te schrijven (let op de woordorde
van den regel: „om te schrijven die moeilijke
brief”); in de slotstrofen waarin het ritme als
het ware uitschuilt in korte regels, her-
halend nogmaals (met de enige inspringende
verzen) het gróte feest met bróód en wíjn,
nu ook in den hemel, — en dan nogmaals de
bede, als een kreet.

Dit gedicht is ons meer waard dan een
gehele bundel van de hedendaagse avant-
garde; en meer dan een gehele jaarreeks
artikelen over de gestalten of schijn gestalten
van de gereformeerde gezindte. Dit is echt
„bolderdijkaans” in een twintigste-eeuws
kleed, wijl poëzie uit het hárte.

J. BOSCH.

is het een gevolg van de „infiltration calviniste”. „Zeggen wij, dat Calvin zelf nogal fel van leer trok tegen die wereldse vermaken, dan gooien ze ons met alle recht dood met pauselijke encyclieken, bullen en breven en niet te vergeten bisschoppelijke vastenbrieven en gelegenheidsmandementen, die nog zuurder smaken dan Calvijns hoogsteigen versnaperingen” (pag. 20).

De leer „van de wereld en haar pomperijen angstvallig de steile rug toekeren” is geenszins zonder invloed gebleven op de katholieken; in de 19e eeuw nam deze invloed zelfs nog toe: na een „losse verkering” met de liberalen, groeide er toenadering tot Groen van Prinsterer, die uitliep op „de veelszins zegenrijke coalitie”. De katholieken zijn vergroen van prinstererd, d.i. aangestoken door een puriteinse wereldmijding, die in wezen niet katholiek is. (Waardoor die „losse verkering” met de liberalen mogelijk gemaakt werd, vertelt de hoogleraar niet). Waarom en waardoor blijven de katholieken achter? Rogier noemt drie punten:

1. Een historische factor: een eeuwenlange, bloedeloze, maar in sociale zin uiterst harde achterstelling. De katholieken zaten vooral in het middelbare zakenleven: bij voorkeur kruideniers, herbergiers, jeneverstokers, leerlooiers, lapjesboeren. Rogier noemt echter ook de landen, die geheel katholiek zijn en waar géén achteruitzetting is voorgekomen en waar tóch dezelfde houding als in Nederland is. Dit, door katholieken overigens gaarne gehanteerd argument, kan misschien in zekere zin iets verklaren voor de tijd waarin katholieken nog van hoge ambten werden uitgesloten. Vandaag gaat het zeker niet meer op: men kan kwalijk C. en A. lapjesboeren en V. en D. kruideniers noemen.

2. „De onder ons gangbare overbektoneing van de plicht der volgzzaamheid” (pag. 25). De mensen worden niet opgeleid tot zelf denken, tot zelf onderzoeken, tot zelf beslissen. Volgzzaamheid is echter geen deugd, maar een instinct der schapen, beneden-menselijk; ze ontbreekt zelfs bij de kleine kinderen, is

de dood in de pot voor alle gemeenschappen, doodt eigen initiatief en persoonlijke verantwoordelijkheid, is verderfelijk voor het geweten. Hiermee verwant is nog de methodiek van de loopleidsels, de klokken-zorg: het kind radicaal van de straat houden uit vrees voor het drukke verkeer.

3. Het hoge woord, dat gevoerd wordt door het dilettantisme, vooral op het gebied van tijdschriften en dergelijke.

Tenslotte pleit Rogier voor een wijd-openstaan van aller ogen, juist nu de westerse beschaving op christelijke grondslag, in een crisis verkeert. Hij besluit. „Ik twijfel niet aan het *Christus vincit*, maar wat is schoner dan daarbij Zijn opperman te zijn, ook al is men maar leek?” (pag. 34).

Dat deze rede nogal opzien baarde, laat zich verstaan, omdat, zoals dat uitgedrukt wordt, „het er niet om liegt”. De hoogleraar heeft zijn geloofsgenoten een aantal punten van critiek voorgehouden, waar ze zeker over kunnen nadenken. De katholieke pers is nog steeds bezig het voor en tegen van Rogier's woorden te bespreken.

Echter ook voor ons heeft deze rede veel betekenis. Allereerst, omdat „de Calvinisten” er in genoemd worden. Nu wordt dit woord vaak als synoniem voor protestanten gebruikt, maar speciaal „onze” Groen is in het betoog betrokken. Op het punt van invloed van het calvinisme zijn er series voorstellingen die moeilijk te beoordelen zijn. Nader historisch onderzoek wordt zeker door deze rede geïnspireerd: onderzoek naar de verschillen tussen „protestantse” en katholieke bevolkingsgroepen en de oorzaken hiervan.

Rogier raakt echter aspecten, die ook in de gereformeerde samenleving discussiepunten zijn; ten diepste gaat het om de vraag naar de plaats van de Christen in dit aardse leven. En zou Rogier ons misschien iets te zeggen hebben over die, de persoonlijke verantwoordelijkheid verdringende volgzzaamheid? Of over het dilettantisme?

JAC. VAN WERINGH.

BOEKBESPREKING

Ds J. Overduin: **Venster op het leven**.
Uitg. J. H. Kok N.V. Kampen. Prijs f 12,50.

Er blijkt nog altijd belangstelling te bestaan voor dagboeken. Telkens weer zien we nieuwe uitgaven aangekondigd en op de boekentafel gelegd, soms als resultaat van veler samenwerking, soms als arbeid van een enkelen schrijver. Hier hebben we voor ons een Bijbels dagboek van Ds J. Overduin, Geref. (syn.) predikant.

In dit boek staan vele goede, leerzame dingen. Wanneer de schrijver spreekt van het betrouwbare woord van den betrouwbaren God — en dat doet hij herhaaldelijk — dan zeggen we daarop van harte ja en amen.

Wanneer hij aandringt op **leven** naar de Schriften in gehoorzaamheid, op daders des Woords zijn, dan heeft dat onze hartelijke instemming. En wanneer hij in verband daarmee wijst op een onjuist waarden van de wetenschappelijke theologie, en op een oppervlakkig, ongelovig gerust zijn in de wetenschap: ik ben gedoopt, ik ben lid van de kerk, dan scharen wij ons naast hem.

Niettemin hebben we wel enkele opmerkingen en vragen.

In de eerste plaats willen we dit zeggen, dat de schrijver in zijn overdenkingen vaak — niet altijd — opklimt van de mens met zijn problemen en ideeën en noden naar het Evangelie. Ik zag liever dat het andersom gedaan werd: dat de schrijver het Schriftwoord, dat hij voor een bepaalde dag gekozen heeft, opende, verklaarde, liet spreken voor het actuele leven, opdat we daardoor óók ontdekt zouden worden aan onze noden en problemen.

Een tweede opmerking — die met de vorige samenhangt — is deze, dat het gekozen Schriftwoord niet altijd tot zijn recht komt, maar weinig meer is dan een motto. Voor 7 Maart heeft de auteur gekozen Jer. 31 : 15, dat in Matth. wordt aangehaald: Hoor, te Rama klinkt een klacht, bitter geveen; Rachel beweent haar kinderen... Dan spreekt Ds Overduin over normale en

abnormale droefheidsbeleving, over oeverloze vreugde, oeverloze droefheid, maar we horen niets over dit Schriftwoord in het verband van de profetie. Op 9 Maart gaat het over de zaligspreking: Zalig die treuren... Ook dan horen we vrijwel niets over het karakter van de zaligsprekingen, over het treuren dat hier bedoeld wordt. Integendeel, de schrijver zegt: de treurenden zijn zalig in hun treuren, omdat hun treuren tegelijk een vertroost treuren is. Maar in de zaligsprekingen worden de armen van geest, de treurenden enz. gelukkiggewent, omdat met de komst van Christus in de wereld de nieuwe tijd, de Messiaanse eeuw is aangebroken, waarin **vervuld** worden de beloften die in de profetie aan de armen, de zachtmoedigen, de treurenden gegeven waren.

Op 3 Sept. begint de auteur te spreken over het werk des Geestes. Ook daarover zegt de schrijver ongetwijfeld goede, schriftuurlijke dingen. Maar hij beperkt toch het werk des Geestes al te zeer tot de heiligmaking in de zin van bekering in de persoonlijke sfeer. Ik heb jaren geleden — begin dertiger jaren — de schrijver eens horen spreken. Tegenover hen, die toen krachtig naar voren kwamen met: Het Woord, het Woord! zei Ds Overduin: Het is goed dat we ons keren tegen geestdrijverij, maar we moeten evengoed oppassen voor Woorddrijverij. Maar heeft Ds Overduin wel begrepen dat het werk van de Geest allereerst is: de prediking van het Woord, het Evangelie? Het boek Handelingen, dat in de aanvang spreekt van de uitstorting van de Heilige Geest, vertelt verder almaar over de gang van het Evangelie de wereld in. En de tekenen van de Pinkstergeest wijzen daarheen. En heeft Ds Overduin er wel eens aan gedacht, dat het eerste wat in de twaalf artikelen genoemd wordt na de belijdenis omtrent de Geest is: Ik geloof een heilige algemene christelijke kerk? De vergadering van de kerk door de prediking van het Evangelie is werk van de Heilige Geest.

In de 49ste week spreekt de auteur over „kerk en kerken”, aan welk onderwerp dan elke dag een overdenking gewijd wordt: De leugen van het kerkisme, de leugen van de kerkelijke onverschilligheid enz. Ook hier

KRITISCHE KRABBELS

ROOMS

Het huisbezoek verliep reeds de eerste minuten naar wens. De pas als ouderling optredende broeder Van der Voort hield niet van enig heen en weer gepraat en stak maar meteen van wal over onze roeping in kerk, staat en maatschappij. Amper had genoemde opziener enige trekken aan zijn cigaret gedaan of ds. Zandt had een veeg uit de pan gekregen en de gastheer en de gastvrouw bevroeden geenszins waarom. Weldra echter ging hun een eerste licht op. Genoemde pastor dan zou, al weer volgens genoemde huisbezoeker, een innerlijk christendom aanhangen. Voorzichtig opponeerde de gastheer — zijn eigen etiket wel kennend — dat ds. Zandt dan toch maar een strijdbare politieke figuur was. Ja ja, dat was hij ook, maar het fijne kneepje was dat ds. Zandt en de door hem zo fel bestreden roomsen op één wortel stoelden.

„Op natuur en genade zeker?” probeerde de gastheer voorzichtig. Ja, het was wel zo iets maar het gemeenschappelijk kenmerk was dat beide een „inwendig christendom” aanhingen. Op dat moment begon de gastvrouw zachtjes te lachen en haar man herinnerde zich plotseling een mededeling uit het kerkblad. Wacht eens! Ja zeker, gisteravond had broeder Van der Voort een inleiding gehouden over „Rome en wij” en er was verwezen naar een in onze kring bekende schetsenbundel. Het huisbezoek gaf dus een generale repetitie na het optreden van de debutant. De gastheer hield dit „inwendig licht” echter voor zich en hoorde zijn vrouw zeggen: „Welnee meneer Van der Voort, Rome leert helemaal niet zo'n innerlijk christendom. Rome is een gemeenschap van formalisme, van uitwendige plichten-volbrenging”. En de gastheer voegde er aan toe: „Precies, dáárom ook is Rome zo verpolitiekt”.

De ouderling keek of hij het niet alleen in Keulen maar ook in Rome en Dordt hoorde donderen. Misschien ook wel in Biggekerke en Breda, wie zal het zeggen?

„U weet geloof ik heel wat van Rome af” kwam er eindelijk uit zijn mond.

„Toch volg ik geen cursus van de paters in Culemborg”, antwoordde de gastheer braafjes.

„Nee?”

„Och nee”, antwoordde de gastvrouw voor haar man, „ik ben zes en twintig jaar rooms gewéést”.

FRATER.

worden weer goede opmerkingen gemaakt: tegen zelfgenoezaamheid, tegen relativisme. Maar nu had ik hier de schrijver graag eens gehoord over **actuele** gehoorzaamheid aan de Heere.

Daarbij denk ik dan óók aan 1944. Op 7 Dec. zegt de auteur: Het is geen eenvoudige opgave om in het kerkvraagstuk tegelijk ernst te maken met de waarheid én de eenheid... Verderop: Paulus is ruim, waar hij ruim moet zijn. Hij is zeer belijnd, waar hij belijnd moet zijn. Nu wil ik wel eens vragen: Was het ter handhaving van de waarheid **eis**, eis van de Heere, dat mij gevraagd werd de belofte, te zullen **leren**, dat de kinderen der gelovigen te houden zijn voor wedergeboren, of op z'n minst de belofte niets te zullen leren dat daarmede in strijd komt?

Wat dat eis van schriftuurlijk belijnd zijn? Was dat „oecumenisch”?

Zo ja, dan bevreedt het mij dat ik op geen der 365 dagen van dit dagboek deze leer verkondigd zie. Terwijl de schrijver toch wel spreekt over de kinderen in het verbond: De ware gelovige is ootmoedig en moedig, omdat hij de belofte des Heeren aanvaardt voor zichzelf én zijn kinderen (12 Oct.), en ook elders van de rijkdom van het verbond gewaagt (19 Febr.).

Tenslotte een kleine opmerking: minstens driemaal ben ik tegengekomen de uitdrukking „in het gevlj komen”. Ds O. schrijft echter „gevlj” i.p.v. „gevlj”.

De firma Kok heeft het boek in een schoon gewaad gestoken.

Apeldoorn.

B. JONGELING.

(Vervolg Boekbespreking)

De firma Groenendijk te Rotterdam zond ons ter beoordeling toe het jongensboek **Onrust op Overlaar** door Piet Prins.

Het is een verhaal van vier jongens, die de vakantie mogen doorbrengen op Overlaar, het buiten van Baron Van Rensdael. De baron is voor de knapen geen onbekende; hij zorgt er voor, dat een keurig ingerichte boshut gedurende de vakantieweken tot hun beschikking is. Een onguur type heeft zijn bivak niet ver van de boshut opgeslagen en het is deze man, die een heidebrand sticht, een inbraak pleegt op het buiten en er met het lievelingspaard van de baron vandoor gaat. De jongens doen mee aan het opsporingswerk en het gelukt hun de dief het paard afhandig te maken juist als hij de grens wil passeren.

Een vlot geschreven verhaal, hier en daar wel wat al te vlot. Het heeft niet de pretentie

een kunstwerk te zijn, maar het beantwoordt wel aan zijn doel aan onze jongens een spannend verhaal te vertellen.

We geven het hun gerust in handen.

Oom Niek schreef een verhaaltje over **Trippie**, een jonge muis, die de grote wereld intrekt en zich als vrijwilliger aanmeldt om gevangen muisjes te bevrijden.

Een boekje voor de kinderen van de eerste en tweede klas. De schrijver heeft de kinderlijke toon juist weten te treffen, zonder ergens kinderachtig te worden. We hebben bewondering voor de plaatjes, die samen het verhaal in beeld weergeven.

Ook op school als „doorrenboekje” in de laagste klassen best te gebruiken. De uitgave is keurig verzorgd door de firma De Waal te Groningen.

S.

„Elke wijze vrouw bouwt haar huis” (Spr. 14 : 1a)

Zij (de liefde) wordt niet verbitterd.

Hoe vaak is er niet voor de huisvrouw een gereede aanleiding, om zich te verbitteren: in de houding van haar man, in de gedragingen van haar kinderen; in de wijze, waarop haar dienstmeisje of werkster het haar opgedragen werk doet (of ook wel niet doet); als haar kennissen of vriendinnen haar alleen laten tobben, of, als ze komen, haar gevoel kwetsen; als ze merkt, dat een kwaad gerucht over haar en haar gezin rondgaat, zelfs zonder dat ze de herkomst weet, ja niet eens vermoeden kan; als tegenslag op tegenslag haar treft en in haar hart de twijfelvraag opkomt: „Zou God zijn gena vergeten, nooit meer van ontferming weten?”

Wat is dan het gevaar groot, dat haar ziel in haar verbitterd wordt; dat zij in hen, die haar verdriet aandoen, en in wie zij zich teleurgesteld gevoelt, haar vijanden ziet, die het er op aanleggen, haar te krenken, en zo haar toch al zo zware taak, nog zwaarder maken. Het valt haar moeilijk, ze vriendelijk te bejegenen, hun haar liefde te bewijzen, blij met hen te zijn en in alles met een blij hart de Heere te danken. Ja, soms, vóór zij het zelf weet, zint ze op middelen, om het ze betaald te zetten, en kwaad met kwaad te vergelden; al weet ze het heel goed, dat zulks niet mag; maar „ze willen niet anders; ze maken het er naar!” — zo maakt ze zich zelf wijs.

En zo wordt de vrede in het huis verstoord; de levenston klinkt niet vrolijk en opgewekt; gramstorig zien ze elkaar aan; de kleinste vonk doet een twist oplaaien; de huisgenoten zijn niet blij met elkaar; soms zijn ze blij, dat ze voor een poosje hun anders zo gezellige, huiselijke kring kunnen ontvluchten; lach en lied verstommen. In één woord: het huis wordt afgebroken.

Waardoor? Door al die grotere en kleinere ergernissen, welke de huisvrouw worden aangedaan? Door al de onaangenaamheden, die haar bejegenen?

Welneen! Want welke huisvrouw blijft daarvoor gespaard? Daar gaat geen dag voorbij, of er is in elk gezin wel eens iets, dat moeder de vrouw verdrietig vindt: soms eens een kopje, dat te gruizel valt; dan eens een boodschap, waarop ze wacht, maar niet op tijd bezorgd wordt; of haar dochttertje, dat met een gescheurde jurk thuiskomt; of haar man, die al weer een avondvergadering heeft, waarop ze niet gerekend had; of een vriendin, die haar, midden in haar werk, veel te lang ophoudt. Noem maar op! — echter zonder dat al die vrouwen daardoor verbitterd worden, nog minder verbitterd blijven.

Hoe dat kan?

Wel dat leert Paulus ons hier in 1 Cor. 13: „De liefde wordt niet verbitterd”. En zo volgt hieruit, dat de huisvrouw, die haar leven door de liefde laat leiden, d.w.z. die waarlijk liefheeft, naar de wet des Heeren, en zich daarin betoont een echt-wijze vrouw te zijn, ook niet verbitterd wordt, en dat ze zo haar huis bouwt.

In hun verlovingsstijd had de huisvrouw, die ik nu in mijn gedachten heb, van haar verloofde een prachtige, kristallen bloemvase cadeau gekregen. Een pronkstuk vond ze het, waar ze trots op was, en die ze daarom steeds met de grootste voorzichtigheid behandelde. Eigenlijk stond ze het niemand toe, daarin de

bloemen te schikken, of ze schoon te maken. Dat moest ze zelf doen. Maar wat gebeurt? Op een morgen, terwijl zij in de keuken bezig is, en het meisje in de kamer de kasten doet, hoort ze ineens een vervaarlijk gerinkel. Het vliegt haar door 't hoofd: „mijn vaas” en ze ijlt naar de kamer. Ja, het was zo! Weg is haar vaas; niets ervan over gebleven, dan enkele scherven. En daarnaast het dienstmeisje, dat met een beteuterd gezicht er naar staat te kijken en haar ogen niet eens durft op te slaan, en geen woorden weet te vinden, om haar diepe spijt te betuigen, en om vergiffenis te vragen.

Vraag mij niet te schilderen, wat er in dat ogenblik in die vrouw omgaat: droefheid over het gemis van wat haar trots was, maar haar ook als een liefdespand gold; woede jegens

die „lompe meid”, die zo'n vaas kon laten vallen; zelfverwijt, dat ze zo stom was geweest, haar het schoonmaken van die kast op te dragen, terwijl zij zelf in de keuken was; vrees, dat haar man zich vreeslijk zou ergeren over zo'n ongeluk; wroeging, dat ze déze vaas nooit terug zou kunnen krijgen. Zij moet zich op de lippen bijten, om niet een vloed van scheldwoorden over het schuldige hoofd van „die meid” uit te storten. Maar gelukkig weet ze zich te bedwingen en zegt alleen: „Veeg die scherven maar op en breng ze in de vuilnisemmer!” — zo kalm, als het haar mogelijk is.

Dan trekt ze zich terug, in haar slaapkamer en barst daar in schreien uit. Niet lang echter. Ze wist haar tranen af. Dan komt ze tot kalmte en overdenkt haar weg voor het aangezicht des Heren: „Die ene vaas kwam ik te missen, maar duizenden dingen, veel waardevoller dan die vaas, laat Ge mij nog. Rijk ben ik nog, schatrijk! Het meisje liet hem vallen, maar het had ook mij kunnen overkomen en ik weet, hoeveel verdriet ze er van heeft. Graag vergeef ik het haar! Hoeveel moet Gij mij vergeven, elke dag weer”.

En zo in de Here gesterkt en getroost, gaat ze naar beneden; ja, in de Here verblijd. Zo treedt ze haar dienstmeisje tegemoet, die nog niet van de schrik is bekomen. Ze steekt haar de hand toe: „Dat was een jammerlijk ongeluk, Marie, maar gelukkig, de Heere laat ons nog zoveel. En ik weet zeker, dat het je spijt. En daarom vergeef ik het je graag! Later nog maar wat voorzichtiger”.

Ook nu kan ze nog geen woorden vinden, om haar Mevrouw te bedanken, maar haar handdruk en oogopslag zeggen genoeg. En met nog meer trouw en toewijding zal ze voortaan haar dienen.

Zulk een wijze vrouw bouwt haar huis, want, door de liefde gedreven, verbittert ze niet.

HUISMAN.

PERSSCHOUW

1944—1959

Scheuring — Vrijmaking

In „Stentor”, orgaan der Societas Studioforum Reformatorum, Afdeling Utrecht, XIIIe Jaargang No. 5, lezen we onder bovenstaand opschrift het volgende artikel van G. A. de Bruyne.

Wat nu volgt is een verwijt, een aanklacht, een niet meer kunnen begrijpen. Een verwijt jegens een kerk die ons lief is, een kerk waar we in opgegroeid zijn. Een aanklacht tegen een kerk die wij als Christus' kerk hebben leren zien en waarvan we verwachten dat deze ook christelijk zal leven en handelen. Een niet-meer-kunnen-begrijpen van handwijzen van een synode die Christus' kerk te regeren heeft.

Een verwijt van oneerlijkheid, een beschuldiging van „no fair play”.

Het gaat over de vrijmaking.

Laat wie dit leest nu niet dit blad wegleggen. Dat ligt misschien voor de hand. Want vrijgemaakten vinden wij lastig en lastige mensen liggen ons niet (meer).

Over de vrijmaking dus, beter gezegd over de scheuring.

Want dat is het toch geweest? Scheiding van wat bijeenhoorde. Of hoorde het soms niet bij elkaar?

Bijeenhoorde, want nu schijnen wij het zicht op elkaar kwijtgeraakt te zijn. Door de scheiding, door de schorsing.

Het is in de oorlog gebeurd. De oorlog die zoveel duizenden doden eiste. De oorlog waarin Joden de gaskamer ingedreven werden. Deze oorlog heeft ons ook een kerk-scheuring gebracht. Tussen de bedrijven door.

Wat dat geweest is zal niemand ooit meer onder woorden kunnen brengen — tenzij men niet begrijpt wat gemeenschap der heiligen inhoudt.

Wij jongeren kunnen het ons slechts huiverend trachten in te denken.

In Indië hoorde iemand bij zijn bevrijding uit het Jappenkamp van de ontzettende ram-

pen die ons land getroffen hadden. Hij was ontzet. Toen hoorde hij ook van de scheuring in kerkelijk gereformeerd Nederland. Toen hilde hij. Dat was het, scheuring.

Belijden. Dat is God loven in de concrete situatie. Ortho-doxie: de rechte lofprijzing. Het antwoord van de Kerk op het Woord van God. Nu, dat heeft de Kerk ook in de oorlog gedaan. Met uitspraken over Verbond en Doop. Over kwesties waar eigenlijk niemand uit was en waar men het zeker niet over eens was. Men was het eens in gereformeerd Nederland over de Drie Formulieren van Enigheid. Doch de belijdenis van de Kerk is in voortdurende ontwikkeling. Ook t.a.v. Verbond en Doop in een tijd waarin miljoenen vielen. Het kon niet langer wachten, deze leerbeslissing. De nood der tijden eiste het. Ook al was men het niet eens over deze voortgang van de belijdenis.

Er kwamen dus leeruitspraken in de oorlog. Bewust dwong één deel van de Kerk een ander deel van die kerk over Verbond en doop bepaalde dingen te belijden. Let wel, wij zeggen niets over de juistheid van deze uitspraken — hoe zouden wij als niet-theologen durven —, wij constateren slechts.

Nu waren er twee hoogleraren in de gereformeerde Kerken in Nederland. De één heette Schilder en was hoogleraar in Kampen, de ander H. H. Kuyper en was hoogleraar aan de Vrije Universiteit.

De één was een briljant man, evenwel zeer lastig. Hij kwam — in gewetensconflict geraakt — in opstand tegen de leeruitspraken over Verbond en doop. Hij werd geschorst. Wegens scheurmakerij. Eerloos voor de wereld volgens art. 80 der D.K.O.

De ander was hoogleraar in het kerkrecht. Hij adviseerde in de pers verschillende gemeenten de besluiten van de synode van 1936 over de C.D.U. en de N.S.B. niet uit te voeren. Hij werd niet geschorst.

De één heeft het verzet van de Kerken tegen de Nazi's gestimuleerd. Hij werd gevangen genomen wegens zijn artikelen in De Reformatie. Hij spoorde openlijk aan om voor de Koningin te bidden en schreef in oorlogstijd o.m. het volgende:

„God weet of zij de „macht” hier zullen krijgen, met haar middelen. Wij weten dat wij de „bevoegdheid” zullen behouden. Macht en bevoegdheid blijven gelukkig twee. Ten-

slotte zal de anti-christ gene en de Kerk deze behouden."

(De Reformatie, 16 aug. 1940)

De ander verdedigde de leeruitspraken en werd niet geschorst.

Wij constateren slechts.

Toen Schilder c.s. geschorst waren, hebben zij de kerk verlaten. Dat was waarschijnlijk onjuist. Ze hadden moeten blijven en wachten totdat de synode zijn fouten inzag en de schorsingen etc. ophief.

De daad van Schilder was echter wel begrijpelijk.

„Toen is zij weggegaan

kon ze anders, ze moest toch ook eten en drinken van de wijn om sterk te blijven het was oorlog en ze was zo zwak."

(Class. Kerkb. 1-2-'58)

De bevrijding kwam. De Kerk was inmiddels gescheurd. Een-tiende deel heengegaan.

Het tweede stadium begon. Een stadium welhaast nog tragischer — het stadium van wroeging en van krampachtig handhaven, van schuldbelijden en van farizees de ander beschuldigen. Van beide zijden.

Eerst kwam de vervangingsformule. Ter vervanging van de leeruitspraken. Voor velen in en buiten de geref. kerken niet aanvaardbaar. De schorsingen bleven.

Elke synode kreeg bezwaarschriften. Vrijwel elke synode verklaarde deze om al of niet formele redenen niet ontvankelijk.

De vrijgemaakten gingen zich inmiddels langzaam maar zeker inmetzelen. In eigen organisaties en verbanden. De meesten tenminste. De meesten bij ons riepen daar ach en wee over maar vonden het overigens nog zo erg niet. Die lastigen waren tenminste nu uit onze eigen chr. organisaties verdwenen.

De leeruitspraken interesseerden niemand meer. Maar nu bewees de praktijk ons dat we gelijk hadden. Het waren toch maar sectariërs: een eigen partij, een eigen krant. De bewijzen lagen voor het grijpen.

Zoals een predikant mij op catechisatie eens vertelde: „Het is toch maar fijn dat juist in de oorlog die vrijgemaakten verdwenen zijn. Nu konden we na de oorlog mooi met een schone lei beginnen. Die vrijgemaakten belemmerden de vlotte gang van zaken bij ons maar!"

Historisch. De Kerk: een vereniging waarin de vlotte gang van zaken primair is.

Men zei het verschrikkelijk te vinden wat in de vrijgemaakte kerken gebeurde: al die polemiek, al die bladen.

Het was wel makkelijk overigens. Stel dat dat nu eens allemaal niet gebeurd was: die partij, die krant en die vakorganisatie. Wat dan? Dan had het wel eens heel moeilijk kunnen worden.

Onze synode stelde mondeling contact voor. Dat werd geweigerd maar men wilde van vrijgemaakte zijde wel schriftelijk nader met elkaar praten. Dat deden wij niet...

En intussen...

Intussen daalde de waardering voor de leeruitspraken en de genomen beslissingen met de maand naar een lager peil. Van Waarheid en Eenheid tot de Strijdende Kerk (N.B. opgericht om de vrijgemaakten te bestrijden) kwam de kritiek. De jongeren geloven er niet meer in. De kerkeraad van Aimelo deed schuldbelijdenis voor al wat geschied was.

Zelfs een synode besloot schuld te belijden. Maar toen dit besluit eenmaal met zeer geringe meerderheid genomen was besloot men even later de effectuering van deze daad voorlopig maar achterwege te laten...

Het lijkt er nu in de gereformeerde kerken in Nederland op dat er in feite leervrijheid heerst. Men is zo geschrokken van wat men in de oorlogstijd gedaan heeft dat men het nu wel heel, heel bont moet maken voordat men aangepakt wordt.

Nu kan men op catechisatie en kansel dingen leren die sinds 1942 „verboden" zijn. Nu kan men bijna afgestudeerde theologen van de V.U. en Kampen ontmoeten die naar eer en geweten verklaren nog nooit zich met deze problematiek op de hoogte gesteld te hebben.

Eens was het een levensbelang van de Kerk, deze uitspraken.

Lang, lang geleden.

Het is juist deze onwaarachtigheid die ons zo tegen de borst stuit. Toen strenge handhaving van genomen beslissingen, nu vrijheid in feite. Nu zeggen vele predikanten: het had niet gemoeten en het was niet nodig

geweest. Hetgeen inhoudt dat ze er eigenlijk niet meer staan voor wat toen gebeurd is.

Nu kan men zeggen dat wat in de oorlog gebeurd is zonde is zonder geschorst te worden.

Dat van vrijgemaakte zijde ook veel fouten zijn gemaakt, is gezondigd, is voor ons primair van geen belang. Juist het typerende van christelijk handelen, van christelijk schuldbelijden is dat deze van één kant komt en dat men niet wacht totdat de ander eerst over de brug komt. Dat is wereldse koe-handel.

Daarom vragen wij om eerlijkheid in ons kerkelijk leven. Eerlijkheid jegens de vrijgemaakten, eerlijkheid jegens elkaar. Laat de Synode zeggen dat allen die na twaalf jaar nog week aan week tegen de leeruitspraken en schorsingen fulminereren voor kerkelijke behandeling voorgedragen dienen te worden. Het zou fout, doch consequent zijn. Laat men anders schorsingen opheffen en leeruitspraken inderdaad „vervangen".

Opdat de ban in het leger die op ons gereformeerde kerkelijk leven rust weggenomen zal worden.

Geve God onze gereformeerde kerken ootmoed en nederigheid en bevrijding van zelf-handhaving.

Met dit artikel zijn we zeer blij!

Ongetwijfeld, er is op onderdelen wel kritiek te oefenen. Maar wat erin boeit en grijpt dat is **echt kerkelijk besef**.

Een ding dat schaars begint te worden.

Maar dat nodiger is dan ooit!

VAN HIER EN GINDS

Nog eens: catechisatie

In „Hervormd Amsterdam" klaagt Ds Evenhuis over de minimale belangstelling welke in de Herv. Kerk daar bestaat voor de catechisatie. Hij schreef:

„Aan 950 jongeren in beide Willem de Zwijgerkerkgemeenten werd een uitnodiging gezonden voor de weer beginnende catechisaties. Let wel, dit waren alleen de kinderen uit belangstellende en min of meer meelevende gezinnen, niet die uit de gezinnen die van de kerk totaal vervreemd zijn. Van deze 950 verschenen er de eerste keer... 46. Nog eens: uit beide wijkgemeenten tezamen. Collega Van Tent en ik hadden ieder ruim 20.

Wanneer ik zeg, dat dit verontrustend is, druk ik mij natuurlijk nog veel te zwak uit. Het is zo ontstellend, dat alle woorden hier te kort schieten. En het meest verontrustende is dat de gemeente hierover praktisch in het geheel niet verontrust blijkt te zijn... Als ik hierop let, geloof ik niet meer in de toekomst van onze kerk..."

Dat is niet het enig sombere wat van de Herv. Kerk in de hoofdstad moet gezegd worden. We hoorden over kerkbezoek en diakonale zorg gelijke geluiden.

Met de kerk rekent „men" niet meer

In Zwolle is men bezig de stad uit te breiden tot een „grote stad" van 200.000 inwoners. De grondslag voor nieuwe wijken werd gelegd. Het geschiedde feestelijk. Maar... men leze wat Ds B. Gast erover schreef in Hervormd Zwolle:

„In de statige zaal van het stadhuis en op het geïmproviseerde podium in Holtenbroek waren vele autoriteiten samen gekomen. Het gemeentebestuur uiteraard, de deskundigen op het terrein van stedenbouw en planologie, de wereld van de industrie en de economie en gaat u maar door. Maar de kerk was er niet. Dat kon ook niet, want die was niet uitgenodigd. Het is mij niet bekend of er zelfs maar aan gedacht is. Ik acht het heel waarschijnlijk dat men zelfs niet op het idee gekomen is, dat er in de kerken mensen zijn, die het prettig zouden vinden als ze er ook bij hadden kunnen zijn, om zo te tonen dat ook de kerk meeleeft met de stad en haar ontwikkeling... Ik schrijf dit voor u, gemeente, omdat dit, dacht ik, een vrij duidelijk teken is: weet het goed, gemeente, in 1958 maakt de „wereld" de plannen voor de toekomst en daarbij speelt de kerk geen enkele rol meer!... Er is geen enkele reden om daarover te jammeren of de overheid van onhof-felijkheid te beschuldigen, de dingen liggen nu eenmaal zo..."

Maar is het niet zo, dat de kerk het er dikwijls naar heeft gemaakt, dat de „wereld" niet met haar rekent?

IN MEMORIAM Ds K. J. DIJKEMA

In de kracht van zijn leven heeft de Here Zijn knecht, ds K. J. Dijkema tot Zich geroepen. Hij heeft dat gedaan, voor ons geheel onverwachts. Het bericht over het heengaan van collega Dijkema trof mij als een slag, want ik heb hem goed gekend.

Toen ik nog predikant was in Maastricht, hadden wij geregeld contact met elkaar. Wij waren als de enige vrijgemaakte predikanten in het Zuiden van het land op elkaar aangewezen. Zo heb ik hem van nabij leren kennen.

In die geest wil ik iets over hem schrijven:

Hij leefde en werkte uiterst nauwgezet en consciëntieus. Hij heeft ernstig rekening kunnen en mogen houden met de wil van God in al zijn arbeid.

Hij behoorde niet tot die mensen, die gemakkelijk de hun opgedragen taak verrichten. Is daarom zijn arbeid in Gods ogen minder geweest?

Zegt de Here Zelf niet, dat de hand des vlijtigen gezegend wordt? En ijverig was hij.

Zijn arbeid is dan ook gezegend geweest, al heeft hij die zegen op zijn werk niet mogen zien tot in lengte van dagen.

Ds Dijkema heeft voor zichzelf geen gemakkelijk leven gehad. Hij kon de speciale moeiten, die een goede herder ondervinden kan, niet met een luchtig gebaar van zich afzetten. Hij leed daar wel eens onder, hoewel hij bijna nooit klaagde.

Hij kende geen driestheid, wel zachtmoedigheid en elke vorm van heerszucht was hem vreemd.

Al deze dingen zijn niet geschreven ter verheerlijking van de mens Dijkema, maar omdat wij hetgeen de Here in deze dienst-knecht aan Zijn volk gegeven heeft dankbaar behoren te gedenken.

Klaas Jan Dijkema is nu bij Christus, Die eenmaal de werken van deze Zijn knecht, in geloof verricht, gezuiverd in het bloed van het Lam, zal openbaren.

De Here sterke in deze voor haar zo donkere dagen onze zuster Dijkema, die Hij geslagen heeft; Hij hele de diepe wond en Hij geve naar Zijn barmhartigheid mensen, die haar kunnen troosten. Mogen er velen gevonden worden, die nu en later handelen naar het woord van Jacobus, hoofdstuk 1:27.

Ds K. J. Dijkema werd geboren te Ten Boer, 15 december 1919; hij werd bevestigd als predikant van de Geref. Kerk te Zwijndrecht-Groote Lindt op 18 mei 1947. Vandaar ging hij in september 1951 naar de kerk van Treebeek. Deze gemeente heeft hij ruim 7 jaar gediend.

Nijmegen.

H. D. DOORENBOS.

Op ons verzoek schreef Ds Doorenbos dit gedachteniswoord. Red.

KERKNIEUWS

Beroepen te Goes: kand. M. Brandes te Axel; te Zwagerveen-Zwaagwesteinde: kand. K. H. de Groot te Leeuwarden.

Aangenomen naar Fergues-Guelph: P. Kingma te Noordbergum; naar Heerde: A. C. Haitsma te Opende-Surhuisterveen.

Overleden: ds K. J. Dijkema van Treebeek.

Preekconsent werd verleend door de classis Harderwijk aan stud. G. van Keulen, Kanaaldijk 28 te Heerde.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

ADVERTENTIE-TARIEF:

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.